

Живот и дело на Жан Калвин

Целият ход на историята винаги е бил движен от могъщата ръка на Бога. Нищо от това което се е случило не е случайно и всяко нещо става на точно уреченото време. Идването на Исус Христос бе аранжирано и подготвено. Условиата и обстановката бяха готови, както и пътя за неговото идване беше проправен от Йоан Кръстител. Така най великото събитие, станало на земята се състоя в точния момент. Божият син дойде да спаси света. Реформацията, която на свой ред разтърси до тогавашния свят, също дойде на своето време, за да донесе светлина в духовния мрак в, който тънела църквата. Това събитие се състоя благодарение на личности, приготвили пътя му предварително- Ян Хус, Савонарола, Джон Уиклиф и други като тях дали живота си за това истината от Божието слово да може да блесне. Реформацията започва, в началото на 16в., като нейния по точен период е от 1517г.-1554г. Държавата, където възниква тя е Германия. Немските миньори, които започват да забогатяват, поради откриването на нови мини, не са съгласни повече да поддържат Римокатолическата църква с финанси. Освен това Римската църква притежава доста земи в Германия. А и средната класа в страната е силно засегната от финансовите злоупотреби на църковната йерархия. Национализмът и негодуванието срещу изтичането на немските богатства се съчетават, за да формират една атмосфера, благоприятстваща бунт срещу Рим. Именно там се ражда Мартин Лутер. В него се заражда един въпрос на който неговата жадна за истината душа непрестанно търси отговор и това е :” Как мога да бъда спасен?” Римокатолическата доктрина не може да му отговори и той се отправя да търси изцяло в Библията. Точно там в посланието към Римляните, той намира отговора- “ Праведния чрез вяра ще живее.” Този отговор променя неговия живот , като донася мир в душата му. От тук нататък Лутер се основава на два основни принципа- “ само вяра и само Словото”. тези революционни идеи променят не само неговия живот, но живота на неговите съвременници, като отзвучава и до днес. Света вече никога няма да бъде същият във всяко отношение и най вече църквата.

Реформацията не остава затворена в Германия. Тя минава нейните граници и се разпростира в почти цяла Европа. Мартин Лутер е от първото поколение реформатори. След него идват следващите . Най изявения от тях е Жан Калвин. Той е роден през юли 1509г. В град Ноайон, Пикардия, Франция. Баща му, Жерар, се издигнал в обществото, като нотариус и юридически съветник. Той успява да задели за образованието на сина си, приходите получени от завещан от църквата имот. Жан учел много добре и когато станал на 12 години, баща му, който бил близък с местния епископ, му осигурил църковна длъжност. Очевидно го готвели за свещеник. Той учи известно време в Парижкия университет. След като завършва курса по хуманитарни науки, отива да учи в Орлеанския университет и там учи право. През 1529г. Калвин се прехвърля в университета в Бурже и успешно го завършва през 1532г., като пише коментар върху трактата на Сенека “ За милосърдието “. Това е връхната точка на хуманистичното влияние в неговия живот. В периода на работата си върху този коментар Калвин променя

религиозните си възгледи и възприема идеите на Реформацията. Малко се знае за истинското му навлизане във вярата, защото той рядко споменава за себе си . Калвин явно е останал изненадан не по малко от другите от своето навлизане във вярата. Така или иначе той приема Господа и това е събитие с колосални последици за протестантското християнство.

Животът на Калвин лесно може да бъде разделен на два основни периода. От 1509г. до 1536г.-той е студент, и вторият е от 1536г. до 1564г. може да бъде озаглавен- Калвин, изтъкнат гражданин на Женева.

Като младеж той бил твърде улегнал за възрастта си. Най щастливите му мигове били, когато заставал над книгите. Преценките му били почти безпогрешни, той никога не се увличал не горял от необуздан ентузиазъм. Подчинявал се по скоро на разума ,отколкото на чувствата. Но сърцето му било пълно с любов към Бога и Божиите хора. Никой от реформаторите не е допринесъл повече за Божиата църква от Жан Калвин, защото никой не е изследвал толкова задълбочено Светото писание и не е извлякъл толкова от самородното злато на истината в Божието слово. Неговата борба започва още през 1534г., когато е принуден да напусне Франция, тъй, като сътрудничи на ректора на Парижкия университет- Никола Коп. Калвин му подготвя встъпителната реч, в която той атакува Римокатолическата църква. Тогава Калвин отива в Базел .Там той имал две основни занимания ,помагал на Пиер Робер, който работел върху превод на Библията на френски език и по същото време завършил първото издание на книгата, която щял да пише през целия си живот –“Основи на християнската религия”. През март 1536г. в Базел излезли първите 1000 броя от нея. Калвин посветил тази своя творба на френския крал, надявайки се да прекрати преследването на хората, приемащи реформираната вяра.

През 1536г.той решава да отиде в Стразбург, но поради локална феодална война е принуден да използва обходен път през Женева и както твърдят някои, това е най съдбовното отклонение в европейската история. Женева току що е приела Реформацията, отчасти по политически причини. Калвин смята да остане само една нощ. Но Фарел, водачът на реформаторите в Женева го моли за помощ. Когато Калвин започва да се колебае, защото му харесва живота на неангажиран студент и богословски писател, Фарел го заплашил, че ако не се съгласи да остане, Божието проклетие ще тегне над него. Завладян от страх , както по късно сам признава, Калвин решава да приеме. По такъв начин младият 27 годишен Калвин започва своя първи престой в Женева.

Фарел и Калвин били могъщи проповедници на Божието Слово, а слушателите били много. Но двамата не били доволни, че хората са само слушатели. За да прилагат Божието слово те въвели твърда дисциплина. Хората , на които дисциплината се струвала прекалено строга, така наречените “либертинци”, упражнявали своите мними свободи ,повече отколкото християнските добродетели. Най после те спечелили на своя страна Съвета на Женева и вследствие на това Фарел и Калвин скоро били изпъдени от града. Напускайки Женева, Калвин се върнал в Стразбург, където станал пастор на френските бежанци и направил всичко, което било по силите му, за да основе истинска Новозаветна църква.Той съставил псалтир, в който включил псалми в превод на френски език на Клеман Маро и някои от собствените си преводи. По този начин в реформираните църкви

станало популярно псалмопеенето. Междувременно Калвин решил да се ожени. Това се случило 1541г. Неговата избраница била Идлет дьо Бюр. Тя била вдовица на анабаптист, който впоследствие приел протестанството. По късно им се родил син на име Жак, но той живял едва няколко дни. След брака си Калвин застанал изцяло на умерени реформаторски позиции.

Църквата в Женева запада от ден на ден. Накрая отчаяните магистрати го молят да се върне. Калвин не иска да се върне и както той сам казва "...предпочитам сто други смърти, отколкото кръста там, на който ще умирам по хиляди пъти на ден...". Накрая обаче "... надделя сериозният и съзнателен поглед върху моите задължения и се съгласих да се върна при стадото, от което бях откъснат, но сам Господ ми е свидетел, че го сторих с огромна мъка, с много сълзи, голяма тревога и нежелание. Едва през 1541г. той се съгласил да се върне в Женева. Посрещнали го с голяма радост и той започнал да организира светския и религиозния живот според принципите на Божието слово. Особено енергично се заел с обучението на младите. В началото проповядвал два пъти в неделя и три пъти през седмицата, но от 1549г. проповядвал два пъти в неделя и всеки ден през седмицата. Заплатата на Калвин била фиксирана на 500 флорина годишно. Сумата била доста значителна, но въпреки това Калвин живеел доста скромно, тъй като не отдавал голямо внимание на външното благоденствие. Завръщането на Калвин в Женева е събитие от изключителна важност за разгръщането на Реформацията, защото той поел в известен смисъл щафетата от Лутер и скоро делото и трудолюбието му станали известни из цяла Западна Европа.

До средата на 16в. Жан Калвин е доминираща фигура на протестантската Реформация. След смъртта на Лутер през 1546г. всички които били убедени в заблудите на Римокатолическата църква, се обърнали към Калвин за водителство и подкрепа. Географското положение на Женева и разрастването на реформаторското движение в почти цяла Европа превърнали този град във важно средище. Женева станала пристън за протестантите, чийто живот бил в опасност, портите и били всякога разтворени за бежанци от цяла Европа. Сред тези бежанци бил и шотландеца Джон Нокс. Млади хора идвали в Женева да се подготвят за благовестителско служение в Централна и Западна Европа. Именно в Женева бил започнат превод на цялата Библия на английски език. Калвин косвено участвал в нейното издаване, което станало през 1560г. Това от своя страна оказало влияние за разрастването на пуританизма в Англия.

В Женева Калвин поставил началото на теократична република по примера на Стария завет. Реформатора обнародва своите църковни постановления. В тях се очертават дейности на четирите групи в църквата. Пастирите проповядват и отговарят за дисциплината. Учителите преподават богословското учение. Дяконите ръководят благотворителната дейност. Най важен обаче е църковният съд съставен от свещенослужители и старейшини, които упражняват надзор над богословието и морала на християнската общност и когато е необходимо наказват изпадналите в заблуда членове на църквата с отлъчване. Това бил така нареченият Консисторий. Целта била църквата да регулира живота на своите членове и целия живот на общността. Най редовно почти целият град се стичал да чуе Божието слово. Женева била разделена на три енории. Петима проповедници и трима помощник проповедници били назначени да водят служби на разсъмване, на обед и след обед

в неделя. Освен това служби имало в понеделник, сряда и петък. 17 проповеди на седмица в град с население от 13000 души. Самият Калвин проповядвал редовно в катедралата. На всеки три месеца се давало причастие. Присъствието на службите се осигурявало с глоби за неоправдани отсъствия. В обучението имало определен ред. Най малките учили катехизис в самата църква. После постъпвали в училище, където се преподавали латински и гръцките класици, логика и дори реторика. Способните изучавали Новия завет на гръцки. Естествено голямо внимание се обръщало на Христовата доктрина. Постоянно се изучавала Библията, пеели се псалми, прилежно се посещавали проповеди и различни лекции. След училището идвала академията или университетът, венецът на образователната система. Всяка седмица се четели по 27 лекции. Начело на университета стоял ректорът, който отговарял за цялата образователна система. Имало професори по латински, гръцки, еврейски, теология и изкуства. Раздавали се награди и прилежанието и трудолюбието се награждавали. По времето на Калвин и дълги години след това от Женева излезли десетки , ако не стотици високообразовани хора.

Правилата, които създал Калвин регулирали живота на гражданите. Това включвало храненето им ,търговията, облеклото и нравите им.Мнозинството от хората приемали законите дори ги приветствали. Калвин преобразява Женева.

Шотландският реформатор Джон Нокс заявява, че "...това е най съвършената Христова школа, съществувала някога от времето на Апостолите. И другаде се проповядва Христос истински, но никъде другаде не съм виждал поведението и религията да са реформирани толкова искрено. "Имало обаче хора, които били не съгласни с тези правила, за тях Калвин казва: "... да си построят град, където да живеят така както си искат, щом не желаят да живеят тук под игото Христово".

Личността на Калвин привлича мощен приток от французи и други чуждестранни бегълци, недоволни от състоянието на Църквата, които подкрепят реда в града.Основната грижа на Калвин е неговата родина Франция . Мнозина от пришълците в Женева, се връщат да проповядват във френските протестантски църкви, чийто брой непрекъснато расте. Калвин основава академия, в която те да получават образование и която по късно прераства в днешния Женевски университет.

В някои случаи обаче правилата създадени от Калвин били особено жестоки. До 1546г. петдесет души са осъдени на смърт и убити , а седемдесет и шест са изселени. Мигел Сервет , който оспорва учението за триединството, е осъден на смърт през 1553г. Но трябва да се има предвид времето в което живеел Калвин.При все това той се опитал да изиска по лека смърт, но в крайна сметка Сервет бил изгорен на кладата.Дълги години Калвин е известен, като "човекът, който уби Сервет"и тази история е използвана много от неговите врагове.През 16в. за съжаление било обичайна практика за ерес да се осъждат хора на смърт и то чрез изгаряне. Католическата църква е изгорила на кладата стотици протестанти, както и преди това и римските императори са изгаряли християни. Калвин е бил жертва на заблудите на времето.

Реформаторът бил много слаб и болнав физически. Прекарвал дни на ред в пост, а нощем работел усърдно. Дори за здрав и издръжлив човек би било трудно да изпълни това, което Калвин е постигнал, колко повече за човек с разклатено здраве като него. Но той не се отказвал от множеството свои задължения. Ако не

проповядвал, той пишел коментари върху Библията, ако не работел върху Библията, пишел писма, защото поддържал оживена кореспонденция. И във всеки един момент бил готов да съветва хората и да разпространява каузата на Божието царство. За съжаление жена му починала девет години след сватбата им и Калвин остава сам.

Реформаторът упражнява огромно непосредствено влияние и като библейски преподавател. Студентите се тълпяли на лекциите му. След това се завръщали по родните си места, за да разпространяват реформираната вяра, по всички кътчета на Европа.

Реформацията е дело, след настъпването на което дотогавашния свят нямало да бъде повече никога същия. Старото здание безвъзвратно е започнало да се разпада. Предвестниците на Реформацията – Уиклиф, Хус и Савонарола са започнали да го ломят. После идва Лутер и го срива до основи след това започва да гради новото здание върху здравите основи на Божието слово. Щафетата и довършителната работа остава на Жан Калвин. Острият му ум разчита с най голяма точност проекта на великото дело и по него да извърши прецизно и прекрасно довършителните работи, така че постройката да трае и до днес.

Две или три години преди смъртта му здравето му се влошило. Приятелите му го съветвали да намали работата си, но той отговарял: “Да не искате да срещна бездееен Господа?” Трябвало да го носят на събранията, на които искал да присъства. През март 1564г. го завели на събрание на Консистерия в кметството и той благодарил на всички за това, което са направили за него. Няколко седмици по късно главните членове на Консистерия го посетили на смъртния одър. Краят настъпил на 27 май, като разсъдъкът до последно останал непомрачен. Калвин починал на 54г., като свещ догорял и се стопил, за да освети мрачната си епоха. Тъй като имало опасност да го издигнат в култ, погребението му било скромно, дори нямало надгробна плоча, за да може както при Мойсей “до днес никой да не знае гробът му”. Негови надгробни паметници са неговите трактати и коментари и те ще продължават да се преиздават и да се изучават.

С риск прекалено да опростим нещата можем да обобщим същността на Калвиновото богословие с помощта на прост мнемоничен способ. Първите букви от основните понятия в богословието на реформатора образуват думата “тюлип”, което на латински означава лале. Водещата идея в неговата концепция е съвършеното върховенство на Бога. Неговото схващане много се доближава до някои старозаветни пророци. Той вярва в абсолютната греховност на всички хора. Чрез Адам човекът наследява вината за адамовия грях и сам не може да направи нищо за спасението си, защото волята му е напълно покварена. Наред с това Калвин смята, че спасението е въпрос на независещ от никакви условия избор и не се влияе от човешките заслуги. Изборът се основава на суверенната воля на Бога. Съществува двустранно предопределение: за едни спасение, за други осъждение. Също така според Калвин Христовото дело на кръста е предназначено за избраните за спасение. Това е неговият възглед за ограниченото изкупление. Концепцията за неустоимата благодат е естествена последица от това. Избраните ще бъдат спасени независимо от собственото им желание, тъй като Святият Дух неустоимо ги води към Христос. Отстояването на светиите е завършващият елемент в Калвиновата

система. Избраните, които са безусловно спасени , чрез делото на Святия Дух, никога не ще бъдат отхвърлени накрая.

Total-t

Unconditional-u

Limited-l

Irresistible-I

Perseverance-p

Tulip-лале

Наред с множеството си задължения в Женева, той е и най влиятелния ръководител на реформаторските църкви по света. Реформаторът твърди: “Изпитвам вродена любов към краткия разказ”. Въпреки това е един от най плодотворните автори в историята на Църквата. С такова творчество може да се похвали учен посветил цялото си време на изследвания и труд. Писмата му съставят няколко обемисти тома. Калвин е автор на множество полемични трактати. Някои от тях са насочени към анабаптистите. По значими са нападите му срещу римокатолицизма. През 1539г. след като Калвин е изселен от Женева, кардинал Садоле пише до жителите на Женева с призив да се върнат в лоното на Римокатолическата църква.

Посланието е предадено на Калвин, който написва една от най добрите си творби- “Отговор на Садоле”. Освен това той издава “Решения” на първите заседания на Тренския събор с приложение озаглавено “Противоотрова”. Сатирата му е не по-малко хаплива от тази на Еразъм Ротердамски, както се вижда от “Наставление”, в което е показано колко ще спечели християнството, ако се състави каталог на светите предмети и мощите на светците. Пряко волята си Калвин се вижда принуден да пише срещу лутераните. Вестфал и Хесхузий оспорват учението му за Господната вечеря и Калвин им отвръща. Но на края той се отказва от спора, защото той се смята за ученик на Лутер. Не всичките му трактати са полемични. Сред най добрите е “Кратък трактат за вечерята Господна”, където излага учението си в духа на помириенето, като среден път между Цвигли и Лутер. През цялото време, докато е в Женева, Калвин проповядва. От 1549г. проповедите му са записани от писари. През 16в. някои от тях са публикувани, но повечето остават на съхранение в Женевската библиотека. Калвин пише коментари върху много библейски книги- Битие, Исус Навиев, Псалмите и върху повечето Пророци, също така върху почти всички книги от Новия завет. Коментарите на Калвин са сред малкото, писани преди 20в. , които все още имат стойност за стремящите се да разберат смисъла на текста, за разлика от други коментари, които днес могат да се четат само с образователна цел, а не защото хвърлят светлина върху текста на Библията. Калвин е единствения автор, който безрезервно можем да причислим и към най изявените богослови и към най добрите тълкователи.

Най известният труд на Калвин е “Основи на християнската религия”, познат е и с заглавието “Институциите”. Калвин преработва този труд на три пъти. Първото издание е с джобен формат и излиза през 1536г. Състои се от шест глави, първите четири от които следват модела на катехизиса на Лутер. В последният момент Калвин прибавя дълго посвещение на крал Франсоа 1, които преследва протестантите във Франция, като ги нарича анабаптисти. Калвин подарява на краля своето съчинение, като своеобразна апология или защита на протестантското учение. Второто издание видяло бял свят през 1539г. и е три пъти по обширно от

първото. Третото от 1543г. не е много по обемисто, но в него се долавя влиянието на Букер и на престома на Калвин в Стразбург. Последното издание се появява през 1559г. и е близо пет пъти по обемисто от първото. Калвин заявява „че... все не бях доволен, докато трудът не получи сегашната композиция“. Наред с латинските издания излизат и преводи на френски, най-често дело на самия Калвин. Този труд е не само богословски трактат, но и обобщение на благочестието, както пише върху титула на изданието от 1536г. Френските издания имат принос и в историческото развитие на френския език, защото дотогава във Франция не се е появил труд с такава тежест.

Калвин излага целта на „Основи на християнската религия“ в началото на изданието от 1539г. Той вярва в лаконичността и затова в коментарите си не желае да се впуска в обширни богословски разсъждения. Ето защо в този свой труд, той разглежда именно теми, които са своеобразно допълнение към коментарите и подготовка за същинското изучаване на Библията.

Най-големият принос на Калвин за реформаторската вяра е неговото съчинение „Основи на християнската религия“, което се утвърждава като авторитетен израз на реформаторското богословие. Тук той слага началото на характерното за реформаторите наблягане върху значимостта на учението за Бога и Неговото върховенство в християнското богословие. Освен това Калвин пише и множество писма в отговор на хората от цяла Европа и Британските острови, които го молят за съвет. Писмата на Калвин и другите му съчинения изпълват около петдесет и седем тома. Две хиляди от неговите проповеди също са запазени. Калвин насърчава и образованието. В Женева той въвежда тристепенна система на обучение, чиято най-висша степен е Академията, известна днес като Женевски университет, основан през 1559г. Важната роля, която той отдава на образованието, по късно намира израз в Америка, когато пуританите калвинисти създават колежите в Новия свят. Под ръководството на Калвин Женева се превръща във вдъхновение и образец за всички, които изповядват реформаторската вяра. Наред с това тя е и убежище за преследваните поради реформаторските си убеждения. За известен период от време Джон Нокс се установява тук и попада под обаянието на Калвиновия талант на проповедник. Множеството коментари на Калвин върху отделни Библейски книги се изучават от тези, които възприемат неговите идеи, още преди смъртта му. Организацията на управление в Женевската църква става пример за реформираните църкви.

Калвин допринася и за развитието на демокрацията, тъй като възприема представителния принцип в управлението, както на църквата, така и на държавата. Той вярва, че както църквата, така и държавата са създадени от Бога за доброто на хората и че те заедно, в сътрудничество трябва да съдействат за напредъка на християнството. Ударението, което той поставя върху божественото призвание за дадена професия, както и върху пестеливостта и трудолюбието, благоприятства развитието на капитализма. Всяко запознаване с историята на евангелизирането ще ни покаже, че онези, които изповядват реформаторската вяра имат важен дял в големите съживления от миналото и съвременното мисионерско движение, за което големи заслуги има Калвин. Влиянието на този човек – учен с умерени възгледи и талантлив проповедник е огромно за развитието на съвременното общество. Само с Божията благодат, проявена в неговия живот, може да се обясни делото на Калвин,

което продължава своето въздействие и след смъртта му. В действителност той е реформатор от световна величина, оказал влияние върху презвитерияните, реформираните църкви и пуританите. Съвършено вярно е че да зачеркнеш Калвин от историята на западната цивилизация, “е все едно да четеш историята само с едно око”.

Министерство на образованието и науката
Висш евангелски богословски институт- София

Живот и дело на Жан Калвин
Курсова работа на Мария Петрова
София, 2005